

Fjärrvärmeanslutning till Nunnestigen 11 i Skänninge

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning	4
Syfte	4
Metod och dokumentation	4
Resultat och tolkning	4
Referenser	7
Tekniska uppgifter	8
Bilaga 1. Plan- och profilritning	9

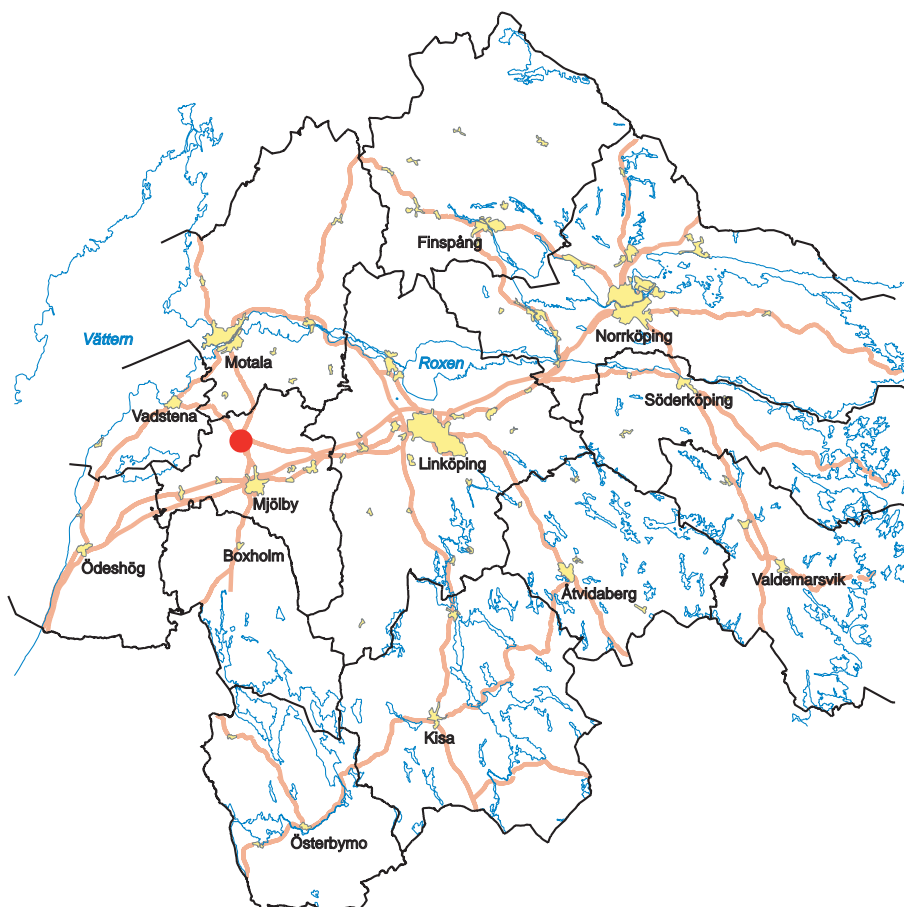
Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

Sammanfattning

Östergötlands länsmuseum utförde den 6 maj 2008 en antikvarisk kontroll i samband med schaktningar för fjärrvärmeanslutning till en villa på Nunnestigen 11 i Skänninge, Mjölby kommun, Östergötland. Arbetet utfördes på uppdrag av Mjölby Svartådalen Energi AB. Vid undersökningen framkom syllstenar till en eller flera byggnader samt en rest av kullerstensbeläggning i gatan. Fynd av tegel, järn och djurben framkom men inget som närmare kunde datera byggnaden/byggnaderna.

Mats Magnusson
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:5 000.

Inledning

Den 6 maj 2008 utförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning, i form av en antikvarisk kontroll, på Nunnestigen 11 i Skänninge, Mjölby kommun, Östergötlands län. Undersökningen skedde i samband med schaktning för en fjärrvärmeanslutning in till villan på ovan nämnda adress.

Uppdragsgivare var Mjölby Svartådalen Energi AB som även svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för schaktövervakningen och utformningen av rapporten var undertecknad.

Områdesbeskrivning

Skänninge är beläget centralt i ett öppet jordbrukslandskap. Staden tycks ha vuxit fram successivt under 1000- och 1100-talen och omnämns första gången år 1178. Staden nådde sin höjdpunkt under senare delen av 1200-talet och 1300-talet. 1400-talet innebar en stark tillbakagång och under 1500-talet verkar Skänninge snarast haft karaktären av en förstörd bondby. Generellt är kulturlagren i Skänninge diffusa och svåra att datera. Brandlager från de stora stadsbränderna kan bara spåras fläckvis i staden. Sannolikt har bebyggelsen varit gles i förhållande till många andra medeltida städer. Detta gör att begränsningarna för den medeltida staden är osäkra (RAÄ 5, Skänninge). Vid undersökningar inom och i anslutning till stadsområdet har även förhistoriska lämningar påträffats vid flera tillfällen, vilket antyder en platskontinuitet från järnåldern och fram till dagens stad (Feldt 2004).

Stadens två äldsta stenkyrkor, Allhelgonakyrkan (RAÄ 11, Skänninge) och S:t Martins kyrka (ingår i RAÄ 1, Skänninge), var belägna på varsin sida om Skenaån. De dateras båda till 1100-talet. S:t Martins kyrka, väster om Skenaån, omnämns första gången i en donationshandling som upprättades senast år 1275 till förmån för ett blivande nunnekloster; S:ta Ingrids kloster (DS 885). Huruvida kyrkan revs eller om den bara anpassades till en ny funktion som klosterkyrka är oklart. Vid undersökningar 1939 påträffades tre i stort sett intakta gravar med sk Eskilstunakistor (Wallenberg 1984).

Dominikanernas systerkonvent, dvs S:ta Ingrids kloster, etablerades sannolikt på mark hörande till en tidigmedeltida stormans- eller kungsgård. Klosters verksamhet sträckte sig från 1270-talet fram till reformationen då det stängdes. I donationshandlingen var bröderna Johan och Anders Elovssons krav att systemen Ingrid under sin livstid upprättade ett kloster på platsen. Donationen skedde i närvaro av kung Valdemar (avsatt 1275). Ingrid Elofsdotter avled 1282 eller 1283. Klostret existerade troligtvis år 1281 och anlades, med bistånd av Magnus Ladulås och biskop Henrik, vid S:t Martins kyrka väster om Skenaån (Nilsson 1879, Schück 1963). Hur stort område

som nyttjades av den förmodade stormansgården och det senare klostret är oklart. Vid en arkeologisk undersökning i Motalagatan har även rikligt med östersjökeramik påträffats (Björkhager i manus). 2007 utfördes en arkeologisk förundersökning i samband med schaktningar för fjärrvärme på Nunnestigen, inget av arkeologiskt intresse framkom där (Börjesson i manus).

Syfte

Syftet med den arkeologiska förundersökningen, som utfördes i form av en antikvarisk kontroll, var att se till att fast fornlämning berördes i så liten utsträckning som möjligt av den planerade exploateringen. Fast fornlämning som påträffades skulle undersökas och dokumenteras avseende karaktär och omfattning. Påträffade lämningar skulle om möjligt även dateras.

Med tanke på Nunnestigens närhet till ruinen efter S:ta Ingrids kloster (RAÄ 1) så fanns möjligheten att området innehöll lämningar som kunde knytas till klostret och dess olika verksamheter. Eftersom klostret låg i den nordvästra delen av Skänninges medeltida stadsområde var undersökningen av betydelse för att kunna avgränsa de medeltida kulturlagrens utbredning inom denna del av staden.

Resultatet ska kunna ligga till grund för länsstyrelsens fortsatta bedömningar i ärendet.

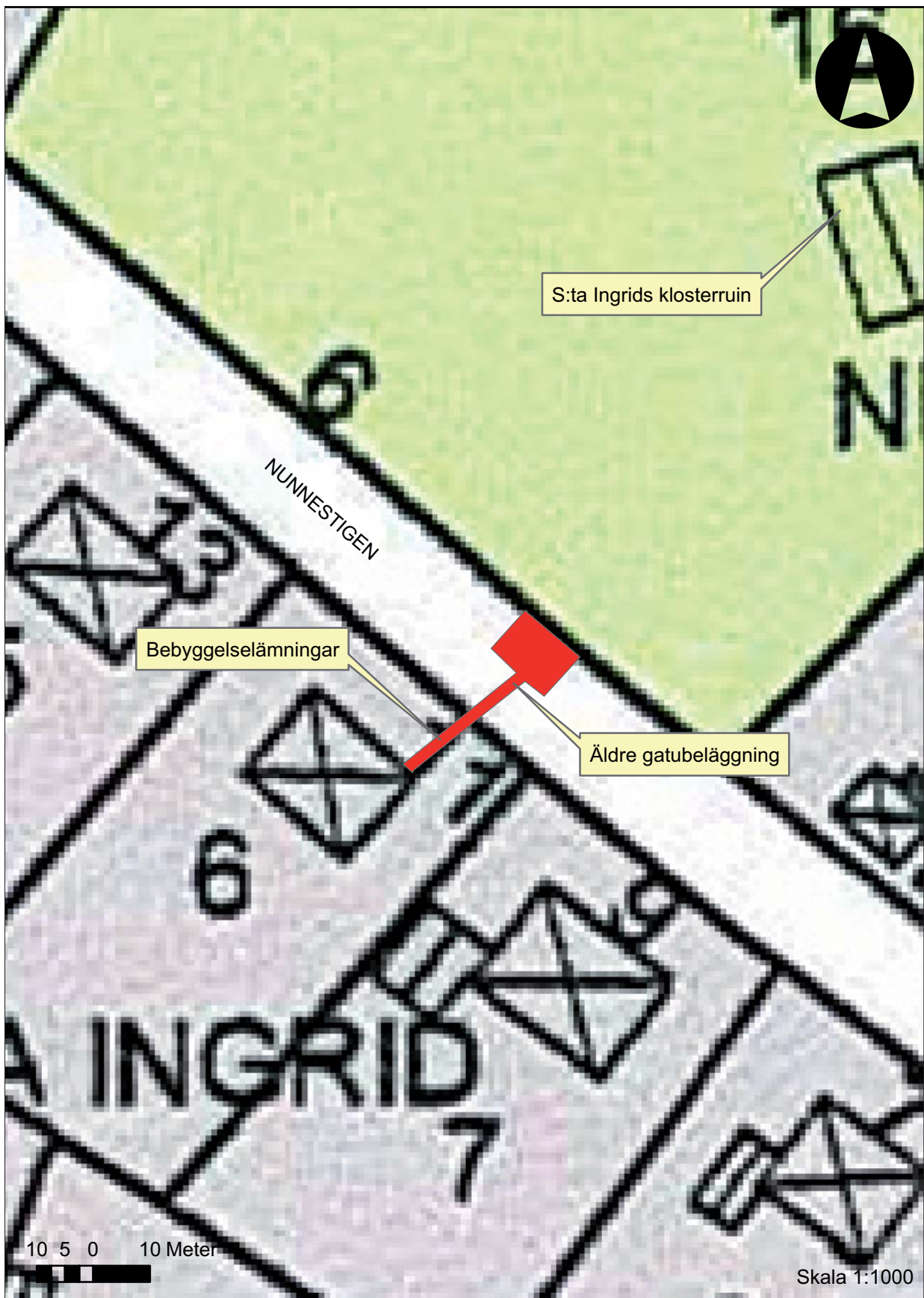
Metod och dokumentation

Den antikvariska kontrollen genomfördes i samband med schaktningarna för fjärrvärmeanslutningen till villan på Nunnestigen 11. Arbetet dokumenterades med digitalfotografering samt plan- och profilritning. Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

Resultat och tolkning

Ett schakt på ca 2,5 x 3,5 m och 0,8 m djupt togs upp över den befintliga fjärrvärmeledningen i gatan. Detta schakt bestod dels av fyllnadsmassor runt de befintliga ledningarna samt dels orörd gul sand som tolkades som undergrund.

Från detta schakt öppnades ett ca 9,5 m långt och 0,6 m brett schakt in till villan. Detta anslutnings-schakt hade ett djup som varierade mellan 0,8 – 1,2 m och gick under en recent mur som löper längs tomtgränsen. Ungefär mitt i gatan påträffades, ca 0,4 m under asfalten och på en sträcka av ca 2 m, en äldre vägbeläggning. Den bestod av ett lager med relativt jämnstor sten (0,1 – 0,2 m) och som innehöll fynd av hästkosöm.

Figur 3. Utdrag ur Adresskartan över Skänninge med schaktet markerat. Skala 1:1 000.

Figur 4. Bild föreställande byggnadslämningar direkt på undergrunden. Foto ÖLM.

I fortsättningen på schaktet påträffades, mellan muren och huset, byggnadslämningar i form av syllstenar, tegelrester och bruk på ett djup av ca 0,9 m. Dessa byggnader var anlagda direkt på undergrundens gula sand. På grund av schaktets ringa bredd så var det svårt att bedöma om det var en eller två rader med syllstenar. Stenarna i den norra delen av schaktet fortsatte eventuellt under den befintliga muren och framkom i sådana fall i form av två 0,3 - 0,6 m stora stenar på den norra sidan av muren. Det är också möjligt att de sistnämnda stenarna var en del av den recenta murens fundament. Värt att notera är att oavsett om det är en sammanhängande stenrad eller flera så är dess orientering samma som S:ta Ingrids klosterkyrka, det vill säga inte riktigt Ö-V riktning utan snarare NOO-SVV och följer därmed inte vägens orientering. I schaktets närhet iaktogs 1954 tegel och keramikfragment (Hasselmo 1984) men några närmare uppgifter på vilken typ av keramik det var har inte gått att finna.

Intill villans frischakt påträffades byggnadslämningar (syllstenar, tegel och taktegel) som var nedgrävda ca 0,2 m i undergrunden och som försvann in i profilväggen åt SO. Dessa lämningar gav intryck av att vara något yngre än de som var anlagda direkt på undergrunden, men inga daterande föremål framkom som skulle kunna styrka detta. Inga fynd tillvaratogs.

Figur 5. Schaktet, byggnadslämningar. Foto ÖLM.

Referenser

Björkhager V. I manus. Motalagatan- Nordanågatan m fl, Skänninge, Mjölby kommun. Arkeologisk förundersökning. Rapport. Östergötlands läns-museum. Linköping.

Börjesson A. I manus. Schaktning för fjärrvärme på Nunnestigen 13. Skänninge stad, Mjölby kommun, Östergötland. Arkeologisk förundersökning. Rapport. Östergötlands länsmuseum. Linköping.

Feldt A-C. 2004. *Före staden. Preurbana lämningar i Skänninge*. C-uppsats. Institutionen för Arkeologi och Antik historia. Uppsala universitet.

Hasselmo M. 1984. *Skänninge*. Medeltidsstaden 40. Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museer. Rapport. Göteborg.

Nilsson L. 1879. *Klosterväsendet inom Linköpings stift*. Linköping.

Schück H. 1963. Biskop Henrik i Linköping och S:t Victor i Paris. *Historiska studier tillägnade Folke Lindberg 27 augusti 1963*. Stockholm.

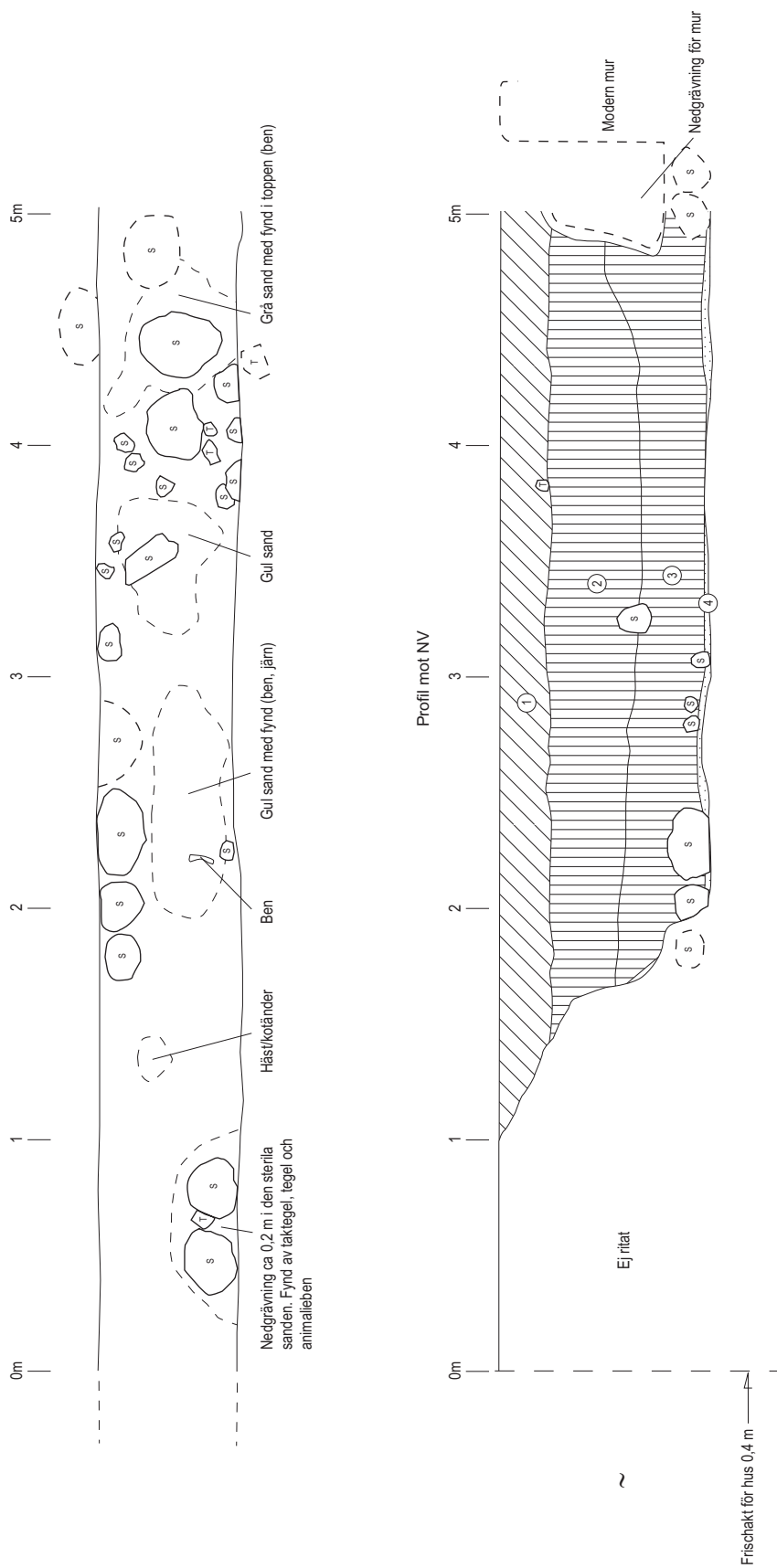
Wallenberg B. 1984. *Grav under runhällar i Skänninge*. Stockholm.

Tekniska uppgifter

Gata	Nunnestigen 11
Stad	Skänninge
Kommun	Mjölby
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	RAÄ 5
Ekonomiska kartans blad	085 51 (8F 5b Biskopsberga)
Koordinater	X 6475202, Y 1457728
Koordinatsystem	RT90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning, schaktövervakning
Länsstyrelsens dnr	431-19436-07
Länsstyrelsens handläggare	Annika Toll
Länsstyrelsens beslut	2007-09-19
ÖLM dnr	486/07
ÖLM projektnr	530705
Uppdragsgivare	Mjölby Svartådalen Energi AB
Kostnadsansvarig	Mjölby Svartådalen Energi AB
Projektledare	Mats Magnusson
Rapportarbete	Mats Magnusson
Fältarbetstid	2008-05-06
Totalt undersöktes	Ca 12 löpmeter
Fynd	Tillvaratogs ej
Foto	Digitalt
Analyser	Nej
Grafik	Mats Magnusson
Renritning	Johan Levin
Grafisk form	Johan Levin
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2008:66 © Östergötlands länsmuseum

Bilaga 1. Plan- och profilritning

Dnr 486/07:1

1. Mätjord.
2. Gul, kulturpåverkad sandig jord med inslag av 0,05-0,2 m stora stenar.
3. Brunsvart homogent Kulturlager.
4. Gul sand.

Nunneåstigen 11
 Skänninge stad
 Mjölby kommun, Ög
 RAÅ 5
 Plan- och profilritning
 Skala 1:20
 Dnr 486/07
 2008-05-06 Mats Magnusson
 Renritning Johan Levin

